



Національний університет  
водного господарства  
та природокористування

**Міністерство освіти і науки України**  
**Національний університет водного**  
**господарства та природокористування**  
**Кафедра здоров'я людини і фізичної реабілітації**

**08-02-44**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ**

до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни

**«Історія реабілітації»**

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня  
за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія»  
денної форми навчання



Національний університет  
водного господарства  
та природокористування

Рекомендовано  
науково-методичною комісією  
зі спеціальності  
227 «Фізична терапія, ерготерапія»  
Протокол № 11  
від 04 квітня 2019 р.

Рівне – 2019



Національний університет

водного господарства

та природокористування

Методичні вказівки до виконання практичних робіт із навчальної дисципліни «Історія реабілітації» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю: 227 «Фізична терапія, ерготерапія» денної форми навчання / Примачок Л. Л. – Рівне : НУВГП, 2019. – 25 с.

Укладач: Примачок Л. Л., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини і фізичної реабілітації.

Відповідальний за випуск: Н. Є. Нестерчук, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри здоров'я людини і фізичної реабілітації.



Національний університет  
водного господарства  
та природокористування

© Примачок Л. Л., 2019

© Національний університет  
водного господарства та  
природокористування, 2019



## ЗМІСТ

|   |    |
|---|----|
| ВСТУП.....  | 4  |
| РОЗДІЛ 1. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....   | 7  |
| РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....  | 8  |
| <i>Практичне заняття № 1</i> Історія реабілітації первісного суспільства.....   | 8  |
| <i>Практичне заняття № 2</i> Медицина та реабілітація Стародавнього Світу,<br>Середньовіччя.....                          | 9  |
| <i>Практичне заняття № 3.</i> Історія медицини та реабілітації від первісного<br>суспільства до часів Київської Русі..... | 12 |
| <i>Практичне заняття № 4.</i> Розвиток та становлення реабілітації в XVI-XVII<br>ст.....                                  | 14 |
| <i>Практичне заняття № 5.</i> Історія розвитку реабілітації в СРСР XIX-XX ст...   | 16 |
| <i>Практичне заняття № 6.</i> Історія розвитку реабілітації в Україні XIX-XX ст.  | 18 |
| РОЗДІЛ 3. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ.....   | 20 |
| ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ.....   | 21 |
| ТЕМАТИКА ПОВІДОМЛЕНЬ ТА РЕФЕРАТИВ.....  | 23 |
| СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....   | 24 |



## ВСТУП

Одним із показників прогресивного розвитку суспільства є гуманне й турботливе ставлення до людей, які, внаслідок тих чи інших фізичних порушень, зумовлених захворюваннями, дефектами чи наслідками травм, позбавлені можливості долучатися до повноцінного способу життя.

Проблема збереження та відновлення фізичного здоров'я людини має давню історію. Виникнувши ще за часів первісного світу, фізична реабілітація протягом наступних тисячоліть не лише не втратила своєї актуальності а й збагатилася новими здобутками, винайшла ефективні способи покращення якості лікування та запобігання можливих ускладнень і зниження ймовірності виникнення інвалідності.

**Мета** — підготовка фахівців спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра відповідно до державних стандартів, встановлених освітньо-кваліфікаційною характеристикою та освітньо-професійною програмою підготовки спеціалістів вищезазначеного фахового спрямування.

Історія реабілітації є одним з розділів загальної історії культури людства. Своїм корінням вона сягає глибини віків.

«Історія реабілітації» як навчальна дисципліна:

- ґрунтується на вивченні загальної історії медицини та щільно з нею пов'язаного розвитку реабілітації у людському суспільстві в цілому;
- дає можливість глибше ознайомитися з особливостями становлення медицини та реабілітації в Україні;
- допомагає краще зрозуміти суть та напрями діяльності фахівця реабілітолога, необхідність реформування та перспективи розвитку на сучасному етапі даної спеціальності.



## В результаті вивчення курсу «Історія реабілітації» студенти

повинні:

### Знати:

- основні етапи розвитку медицини та реабілітації у зв'язку з розвитком і зміною суспільно-економічних формацій, загальну періодизацію та хронологію розвитку медицини та реабілітації;
- основні епохи, періоди в історії медицини та реабілітації;
- фактори, що впливають на історію та розвиток медицини і, зокрема, реабілітації, досягнення медицини, реабілітації на різних етапах розвитку світової історії;
- вклад видатних діячів світової та української медичної науки в національну і світову медицину, реабілітацію;
- проблеми розвитку охорони здоров'я та реабілітації в Україні, світі.

### Вміти:

- правильно аналізувати розвиток медицини та реабілітації;
- застосовувати свої знання при вирішенні професійних проблем;
- сприяти духовному відродженню української медицини та реабілітації;
- поглиблювати свої знання в медицині та реабілітації;
- орієнтуватися в сучасних проблемах охорони здоров'я і сприяти вирішенню їх.



## Анотація

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни «Історія реабілітації» є засвоєння студентами історії розвитку та становлення реабілітації, як складової історії медицини та історії людства.

**Метою** викладання навчальної дисципліни «Історія реабілітації» є поглиблення знань щодо розвитку та становлення реабілітації, як науки, в різні вікові епохи. Систематизувати знання про відомих вчених лікарів, філософів та просто церульників і військових, які зробили величезний внесок у формування незалежної науки, галузі медицини – реабілітації.

**Основними завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Історія реабілітації» є розширення світогляду студентів, набуття знань щодо створення різних методів і методик реабілітаційних заходів, створення приладів та елементарного медичного інструментарію, їх застосування.

**Ключові слова:** фізична реабілітація, історія медицини, історія реабілітації, історичні періоди, видатні вчені-медики.

## Abstract

The subject of studying the discipline "History of Rehabilitation" is the students' mastering of the history of development and formation of rehabilitation, as a part of the history of medicine and the history of mankind.

The purpose of teaching the discipline "History of Rehabilitation" is to deepen knowledge about the development and formation of rehabilitation, as a science, in different age periods. To systematize knowledge about the famous scientists, philosophers and just Cerulians and military men, who made a huge contribution to the formation of independent science, the field of medicine - rehabilitation.

The main tasks of studying the discipline «History Rehabilitation» is to broaden the students outlook, to aquire knowledge concerning formation of various methods and methodics of rehabilitation measures, formation of equipment and elementary medical instruments, their application.

**Key words:** physical rehabilitation, history of medicine, history of rehab, historical periods, prominent medical scientists.



## РОЗДІЛ 1

### ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

| № з/п                      | Назва теми   | Кількість годин |
|----------------------------|--|-----------------|
| <b>МОДУЛЬ 1</b>            |  |                 |
| <b>Змістовий модуль 1.</b> |  |                 |
| 1.                         | Історія реабілітації первісного суспільства.   | 4               |
| 2.                         | Медицина та реабілітація Стародавнього Світу, Середньовіччя.                         | 4               |
| 3.                         | Історія медицини та реабілітації від первісного суспільства до часів Київської Русі. | 4               |
| <b>Змістовий модуль 2.</b> |  |                 |
| 4.                         | Розвиток та становлення реабілітації в XVI-XVII ст.                                  | 4               |
| 5.                         | Історія розвитку реабілітації в СРСР XIX-XX ст.                                      | 4               |
| 6.                         | Історія розвитку реабілітації в Україні XIX-XX ст.                                   | 4               |
| <b>Всього</b>              |  | <b>24</b>       |



## РОЗДІЛ 2

### МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

#### ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1 – 4 год.

**Тема:** *Історія реабілітації первісного суспільства.*

**Мета** – формування умінь і застосування знань в процесі подальшого навчання та у професійній практичній діяльності.

**Завдання:**

1. Опрацювати літературні джерела по даній темі.
2. Опрацювати термінологію по даній темі.
3. Розглянути та систематизувати отримані знання лекційного матеріалу.
4. Оволодіти практичними навичками, відповідно даної теми.
5. Розробити рекомендації щодо застосування отриманих знань даної теми в практичній діяльності.

**Короткий виклад матеріалу.**

*Становлення медицини та реабілітації* обіймає період орієнтовно від палеоліту (3 млн років тому) до неоліту (5 тис. років до н.е.). Їх здобутки усі народи Землі можуть записати на свій рахунок, оскільки немає підстав виокремлювати котрийсь із них. За цей гігантський період розвитку людина набула сучасних антропогенних рис, розвинула мову.

*Другий переломний момент* на межі раннього і пізнього палеоліту характеризується перетворенням палеоантропів на людей сучасного типу – неоантропів з переходом (40–35 тис. років тому) від стадії первісного людського стада до первісної родової общини.

*У першому періоді формування людей* разом з іншими пережитками тваринного минулого людини зберігались і застосовувались при





захворюваннях та пошкодженнях засоби, близькі до генетично зумовлених, інстинктивних, які спостерігаємо і у вищих тварин. Адже тварини при пошкодженнях зализують рани, при захворюваннях вишукують і поїдають різні трави, п'ють воду з мінеральних джерел, використовують поклади солі, звільняються від паразитів.

*На початкових етапах зародження й формування медицини інстинктивні дії з самодопомоги поступово набирали форми усвідомленої допомоги. За часів первісного світу життя людини було доволі суворим, а боротьба за існування вкрай жорстокою. Тому в ній перемагали лише сильні і спритні люди. Той, хто отримав поранення або мав якісь фізичні вади, ставали тягарем для решти населення. Їх кидали напризволяще, не турбуючись про подальшу долю. Деякі зміни у ставленні до поранених започатковуються від моменту винайдення вогню. Впливаючи своєю працею за допомогою виготовлених нею знарядь на природу навколо себе, людина змінювала і свою власну природу. При цьому людина природно прагнула зберегти свої фізичні сили, тобто здоров'я. Елементарні заходи захисту від несприятливих зовнішніх умов – все це примітивні зачатки гігієни.*

### **Запитання для співбесіди:**

1. Джерела і принципи вивчення історії реабілітації.
2. Хвороби первісних людей.
3. Лікувальні засоби первісної медицини.
4. Розвиток медицини і реабілітації в Єгипті.
5. Характеристика перших реабілітаційних засобів відновного лікування.

### **Перелік рефератів по темі:**

1. Становлення історії реабілітації як частини історії медицини.
2. Внесок Гіппократа в становлення реабілітації.
3. Внесок римських учених-лікарів у розвиток реабілітації.



**Тема: *Медицина та реабілітація Стародавнього Світу, Середньовіччя.***

**Мета** – формування умінь і застосування знань в процесі подальшого навчання та у професійній практичній діяльності.

**Завдання:**

1. Опрацювати літературні джерела по даній темі.
2. Опрацювати термінологію по даній темі.
3. Розглянути та систематизувати отримані знання лекційного матеріалу.
4. Оволодіти практичними навичками, відповідно даної теми.
5. Розробити рекомендації щодо застосування отриманих знань даної теми в практичній діяльності.

**Короткий виклад матеріалу:**

*Західна Європа* все ще намагалася оговтатися після наслідків варварських завоювань германських племен, а тим часом на Сході розквітала арабська цивілізація, яка поступово поглинула Месопотамію і Єгипет, Сирію, Персію та Іудею. Арабські племена дісталися Піренейів, захопили частину Візантії і навіть Індії. Багато творів грецьких філософів і римських письменників загинули під час падіння Західно-римської імперії, але їх зміст зберігся завдяки арабським перекладам першоджерел.

Взаємозбагаченню східних і західних медичних знань сприяли центри у Толедо, Кордові і Севільї.

*Багаточисленні твори арабських лікарів* базувалися не лише на грецькому лікарському досвіді, але у багатьох галузях пішли набагато далі і значно поглибили знання різних медичних дисциплін. Так, видатний арабський лікар і філософ Абу Бакр Мухаммед ібн Закаріяя Ар-Разі (850–923 рр.), відомий європейцям під іменем Разес, створив разом з учнями перші



арабські енциклопедії медичних праць «Всезагальну книгу з медицини» в 25-ти томах і «Медичну книгу» у 10-ти томах. Серед розділів енциклопедій є окремі праці, які висвітлюють цілющі властивості для організму глини, холодної і гарячої води, обтирання снігом. Приблизно у той же час інший багдадський медик – Алі ібн Аббас пише трактат про медичні властивості мінеральних і термальних вод у лікуванні хвороб суглобів. У кінці X ст. Мухаммед бен Ахмед бен Саїд Еттеміні досліджує лікувальні властивості різновидів дьогтя, під яким розуміє різноманітні земні смоли.

*У працях хірурга Абульказіза при описах способів лікування вивихів і переломів згадуються особливі механізми для витягування кісток і вправлення кінців перелому. Досить докладно Абульказіс описав способи застосування припалення, які він рекомендував при припливах крові до голови, ударах і паралічах, зубних болях.*

#### **Запитання для співбесіди:**

1. Культура медичних знань в Стародавньому Світі.
2. Лікувальні засоби рослинного та тваринного походження.
3. Розвиток реабілітації в Візантії.
4. Тибетська медицина з елементами реабілітаційної терапії.
5. Застосування тибетської флори в реабілітації.

#### **Перелік рефератів по темі:**

1. Філософські погляди древньогрецьких лікарів-реабілітологів.
2. Діяльність та внесок в реабілітацію Амбруаза Паре.
3. Медична освіта та створення цехів медиків у середньовічній Європі.



**Тема: *Історія медицини та реабілітації від первісного суспільства до часів Київської Русі.***

**Мета** – формування умінь і застосування знань в процесі подальшого навчання та у професійній практичній діяльності.

**Завдання:**

1. Опрацювати літературні джерела по даній темі.
2. Опрацювати термінологію по даній темі.
3. Розглянути та систематизувати отримані знання лекційного матеріалу.
4. Оволодіти практичними навичками, відповідно даної теми.
5. Розробити рекомендації щодо застосування отриманих знань даної теми в практичній діяльності.

**Короткий виклад матеріалу:**

Тогочасні лікарні були швидше установами для утримання та ізоляції хворих, ніж для їх лікування. Знання не були обов'язковим елементом надання допомоги хворим. Найважливіше їх призначення полягало в тому, щоб нести втіху, виявляти співчуття та безкорисливо виконувати роботи.

Поступово в Англії та Франції допомога бідним стає сферою діяльності публічної влади – надавалася за рахунок держави, а саме поняття інвалідності починає чітко детермінувати в офіційних документах.

У 1633 р. Вінсент з Пауло за допомогою Асоціації жінок милосердя (Дами милосердя) засновує заклад для покалічених дітей – перший у своєму роді лікувально-виховний об'єкт.

Історія реабілітації в Польщі також має давню традицію. У XVI ст. придворний лікар Стефан Баторій, Войцех Очко, спираючись на Галена, пропагує лікування рухом, наголошує на важливості вправ для зміцнення і



збереження здоров'я. Доктор медицини і філософії Краківського університету професор Себастьян Петрици рекомендує використовувати вправи як терапевтичний засіб при різних захворюваннях.

Доволі добре була організована допомога хворим і пораненим у *Запорозькій Січі*, де існували спеціальні цирульники та костоправи. Виховання юнаків підпорядковувалося фізичному розвитку та загартуванню. Козаки вміли використовувати оздоровчі сили природи та гігієнічні фактори для оздоровлення й загартування. При цьому вважалося, що на особистісні якості безпосередній вплив має особиста та громадська гігієна, режим побуту, загартування організму, особливості харчування, усталені норми поведінки.

Запорозькі козаки створили досить ефективні спеціальні фізичні й психофізичні вправи, спрямовані на самопізнання, само розвиток, тілесне, психофізичне та моральне вдосконалення. Козацька молодь постійно розвивала свої природні задатки, вдосконалювала тіло й душу в іграх, танцях, різних видах змагань і боротьби.

Постійно займаючись фізичним самовдосконаленням, вони оволодівали специфічними дихальними вправами, що свідчить про невичерпні можливості людського організму.

#### **Запитання для співбесіди:**

1. Розвиток народної медицини та реабілітації.
2. Особливості розвитку медицини та реабілітації Київської Русі.
3. Відкриття лікарень, притулків для хворих і немічних.
4. Створення стаціонарних лікувальних установ.
5. Діяльність лікарів-ченців.

#### **Перелік рефератів по темі :**

1. Допомога пораненим у козацькому війську.
2. Формування центрів медичної культури.
3. Розвиток цехової медицини.



**Тема: *Розвиток та становлення реабілітації в XVI-XVII ст.***

**Мета** – формування умінь і застосування знань в процесі подальшого навчання та у професійній практичній діяльності.

**Завдання:**

1. Опрацювати літературні джерела по даній темі.
2. Опрацювати термінологію по даній темі.
3. Розглянути та систематизувати отримані знання лекційного матеріалу.
4. Оволодіти практичними навичками, відповідно даної теми.
5. Розробити рекомендації щодо застосування отриманих знань даної теми в практичній діяльності.

**Короткий виклад матеріалу:**

У 1741 році у Франції виходить книга Ніколаса Андре з Ліону під назвою «Ортопедія». Це був новий термін, утворений з поєднання коренів двох грецьких слів: *ортос* – простий і *педіос* – дитина. Поєднуючи ці два слова, Андре прагнув охарактеризувати діяльність, спрямовану на навчання різним способам профілактики і лікування інвалідності у дітей. З цього часу розпочинається розвиток ортопедії як окремої галузі медицини, а Андре вважається її батьком.

Більше уваги привертається лікуванню рухами, виникає лікарська гімнастика. З'являються праці Фуллера «Медична гімнастика» (1750 р.), Ф. Гофмана «Трактат з ортопедії» (1771 р.), Ж. Тіссо «Медична та хірургічна гімнастика» (1780 р.). Саме Ж. Тіссо належить відомий вислів: «Рух, як такий, здатний своєю дією замінити будь-який засіб, але всі лікувальні засоби світу не в змозі замінити дію руху».



У різних медичних центрах багатьох країнах як терапевтичний засіб запроваджуються фізичні вправи. Крім того, нелікарські методи користуються широким попитом серед молодих людей.

*Зароджується фізіотерапія, творцем якої вважається швед Генріх Лінг (1776–1839 рр.). Розроблена і запроваджена ним система лікувальної гімнастики, заснована на активних вправах, які розглядалися ним як основа формуючих вправ. Лікувальна гімнастика в системі Лінга здійснюється шляхом кінезітерапії. Лінг не лише створив лікувальну гімнастику, а й розробив спосіб її реалізації для людей з вадами і деформаціями хребта та іншими захворюваннями.*

#### **Запитання для співбесіди:**

1. Медична наука в Європі, її розвиток.
2. Розвиток теоретичної та клінічної медицини в Англії.
3. Становлення медицини та реабілітації в Німеччині.
4. Розвиток медицини і реабілітації в Швейцарії.
5. Заснування Паризької хірургічної академії.

#### **Перелік рефератів по темі:**

1. Внесок П. Лінга у розвиток реабілітації.
2. Виникнення механотерапії як одного із реабілітаційних методів лікування.
3. Історія відкриття кабінетів фізіотерапії.



**Тема: *Історія розвитку реабілітацій в СРСР XIX-XX ст.***

**Мета** – формування умінь і застосування знань в процесі подальшого навчання та у професійній практичній діяльності.

**Завдання:**

1. Опрацювати літературні джерела по даній темі.
2. Опрацювати термінологію по даній темі.
3. Розглянути та систематизувати отримані знання лекційного матеріалу.
4. Оволодіти практичними навичками, відповідно даної теми.
5. Розробити рекомендації щодо застосування отриманих знань даної теми в практичній діяльності.

**Короткий виклад матеріалу:**

*Протягом 1920–1930-х рр. на теренах колишнього Радянського Союзу створюється понад 20 інститутів фізіотерапії, в тому числі три в Україні: Одеський, Чернігівський, Феодосійський. Активізуються наукові дослідження і підготовка кадрів з фізіотерапії. У 1923 р. році почав виходити друком науково-практичний журнал «Курортное дело».*

*У 1921 р. виходить державна постанова про організацію будинків відпочинку, в якій наголошується на необхідності широкого використання фізкультури з метою оздоровлення громадян. Вперше лікувальна фізкультура була введена в санаторіях, а на курортах у 1923–1924 рр.*

*Грунтовні наукові дослідження і клінічні спостереження В. Гориневського, В. Добровольського, Е. Древінг, Б. Івановського, О. Каптеліна, О. Кочаровської, В. Мошкова, І. Саркізова-Серазіні, О. Штеренгерца, Л. Фінка сприяли розкриттю механізмів лікувальної дії фізичних вправ і масажу, розробці методик їх застосування під час комплексного лікування.*





*Велика заслуга у розвитку лікувальної фізкультури належить першому наркому охорони здоров'я М. Семашку (1874–1949 рр.).*

Значна робота проводилася і в Радянському Союзі. У період з 1941–1945 рр. була проведена організація госпітальних баз з принципами хірургічного втручання, лікувальної фізкультури, трудової терапії і правильного харчування, а також перебудова цивільної медичної системи для потреб Червоної армії. З 1946–1956 рр. проводилася робота з розширення мережі лікувально-оздоровчих закладів для інвалідів війни, забезпечення їх якісними протезами і достатньою кількістю медикаментів.

У 1950 р. питання реабілітації розглядаються Організацією Об'єднаних Націй, яка закликала держави до міжнародного співробітництва у розробленні програм і координації дій з реабілітації інвалідів.

У повоєнні роки в СРСР розширилося застосування лікувальної фізичної культури у таких захворюваннях, як інфаркт міокарду, оперативних втручаннях на серці, легенях, судинах, мозку, опіковій хворобі. У 1950 р. почали створюватися лікарсько-фізкультурні диспансери.

#### **Запитання для співбесіди:**

1. Винайдення знеболювальних речовин.
2. Створення товариства Червоного Хреста.
3. Пироговські з'їзди та їх роль у розвитку медицини.
4. Відкриття шкіл сестер милосердя та їх значення для розвитку реабілітації.
5. Створення науково-дослідницьких інститутів.

#### **Перелік рефератів по темі:**

1. Внесок А. Галера в розвиток реабілітації.
2. Протистояння поглядів Штала та Гофмана.
3. Перші творці наукової клініки.



**Тема: *Історія розвитку реабілітацій в Україні XIX-XX ст.***

**Мета** – формування умінь і застосування знань в процесі подальшого навчання та у професійній практичній діяльності.

**Завдання:**

1. Опрацювати літературні джерела по даній темі.
2. Опрацювати термінологію по даній темі.
3. Розглянути та систематизувати отримані знання лекційного матеріалу.
4. Оволодіти практичними навичками, відповідно даної теми.
5. Розробити рекомендації щодо застосування отриманих знань даної теми в практичній діяльності.

**Короткий виклад матеріалу:**

*На території України діють такі заклади фізичної реабілітації: Медичний центр фізичної терапії та медицини болю «Інново», Центр фізичної реабілітації «Формула руху», Навчально-реабілітаційний центр «Джерело», Дитячий реабілітаційний центр «Сонячне світло», центр фізичної реабілітації «Крок», Реабілітаційний центр «Еліта» та ін.*

*Послуги з фізичної реабілітації інвалідів надаються у Всеукраїнському центрі професійної реабілітації інвалідів у селі Лютіж, де інваліди мають можливість у комфортних умовах пройти реабілітацію.*

*У 2002 р. за підтримки проекту «Сприяння правам дітей з особливими потребами», фінансованого Фондом прав людини Міністерства закордонних справ Великої Британії, Українська Асоціація фізичної терапії видала книжку Гері Окамото «Основи фізичної реабілітації», провела навчально-методичний семінар і опублікувала методичний посібник на тему. «Інфаркт міокарда та відновлення».*



У 2004 р. Асоціація реалізувала проект Канадсько-українського гендерного фонду «Гендерно чутлива реабілітація та опіка неповносправних в Україні». У межах цього проекту було створено та перекладено навчально-методичні фільми «Безпечна мобілізація для всіх» та «Рукотворне зцілення». Також було видано два буклети: «Що таке фізична реабілітація і чим займається фізичний реабілітолог» і «Діяльність Львівської ОАФФР».

Стратегічні напрями діяльності Асоціації полягають у: розробці професійних стандартів; налагодженні системи менеджменту в організації та пошук фінансування; підвищенні поінформованості суспільства та налагодження співпраці з владою; створенні системи підвищення кваліфікації фізичного реабілітолога.

#### **Запитання для співбесіди:**

1. Відкриття перших медичних шкіл в Україні.
2. Лікувально-опікувальні заклади Запорізької Січі.
3. Значення праць лікарів Харківського медико-механічного інституту для становлення відновного лікування.
4. Розвиток лікувальної фізичної культури.
5. Виникнення лікарського контролю і лікувальної фізичної культури, вплив їх на розвиток реабілітації.

#### **Перелік рефератів по темі:**

1. Розвиток реабілітації та спортивної медицини в Україні.
2. Внесок українських вчених-медиків у розвиток реабілітації.
3. Відкриття навчальних закладів в Україні зі спеціальності «Фахівець фізичної реабілітації».



### РОЗДІЛ 3

#### РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Вид контролю: 1 семестр – залік.

#### Методи контролю

1. Поточний контроль
2. Підсумковий контроль.
2. Модульний контроль
3. Залік

#### Розподіл балів, які отримують студенти

| Поточне тестування та самостійна робота |    |    |    |    |    |                     |    |    |     |     |     | Сума |
|---|----|----|----|----|----|---------------------|----|----|-----|-----|-----|------|
| Змістовий модуль №1                     |    |    |    |    |    | Змістовий модуль №2 |    |    |     |     |     |      |
| T1                                      | T2 | T3 | T4 | T5 | T6 | T7                  | T8 | T9 | T10 | T11 | T12 |      |
| 8                                       | 8  | 8  | 8  | 9  | 9  | 8                   | 8  | 8  | 8   | 9   | 9   | 100  |

#### Шкала оцінювання: національна та ECTS

| Сума балів за всі види навчальної діяльності | ОцінкаECT S | Оцінка за національною шкалою                              |   |
|--|-------------|--|---|
|  |             | для екзамену, курсового проекту роботи), практики          | для заліку  |
| 90-100                                       | A           | відмінно   | зараховано  |
| 82-89  | B           | добре  |   |
| 74-81  | C           |  |   |
| 64-73  | D           | задовільно   |   |
| 60-63  | E           |  |   |
| 35-59  | FX          | незадовільно з можливістю повторного складання             | не зараховано з можливістю повторного складання             |
| 0-34   | F           | незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни | не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни |



## ПІТАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

### Модуль 1

1. Джерела і принципи вивчення історії реабілітації.
2. Хвороби первісних людей.
3. Лікувальні засоби первісної медицини.
4. Розвиток медицини і реабілітації в Єгипті.
5. Характеристика перших реабілітаційних засобів відновного лікування.
6. Культура медичних знань у Стародавньому світі.
7. Лікувальні засоби рослинного та тваринного походження.
8. Розвиток реабілітації в Візантії.
9. Тібетська медицина з елементами реабілітаційної терапії.
10. Застосування тибетської флори в реабілітації.
11. Лікувальні та реабілітаційні засоби первісної медицини.
12. Зародження дослідницької медицини та методів реабілітації.
13. Паралельний розвиток релігії, медицини та реабілітації.
14. Медицина та реабілітація Стародавнього Китаю.
15. Особливості медицини та реабілітації Західної Римської імперії.
16. Розвиток народної медицини та реабілітації.
17. Особливості розвитку медицини та реабілітації Київської Русі.
18. Відкриття лікарень, притулків для хворих і немічних.
19. Створення стаціонарних лікувальних установ.
20. Діяльність лікарів-ченців.



## **Модуль 2**

1. Організація шпиталів у Запорозькій Січі.
2. Догляд за хворими і пораненими та їх реабілітація в монастирях.
3. Розвиток медицини та реабілітації в Україні.
4. Медична справа Західної та Східної України.
5. Створення повітових лікарень.
6. Медична наука в Європі, її розвиток.
7. Розвиток теоретичної та клінічної медицини в Англії.
8. Становлення медицини та реабілітації в Німеччині.
9. Розвиток медицини і реабілітації в Швейцарії.
10. Заснування Паризької хірургічної академії.
11. Винайдення знеболювальних речовин.
12. Створення товариства Червоного Хреста.
13. Пироговські з'їзди та їх роль у розвитку медицини.
14. Відкриття шкіл сестер милосердя та їх значення для розвитку реабілітації.
15. Створення науково-дослідницьких інститутів.
16. Відкриття перших медичних шкіл в Україні.
17. Лікувально-опікувальні заклади Запорозької Січі.
18. Значення праць лікарів Харківського медико-механічного інституту для становлення відновного лікування.
19. Розвиток лікувальної фізичної культури.
20. Виникнення лікарського контролю і лікувальної фізичної культури, вплив їх на розвиток реабілітації.



## ТЕМАТИКА ПОВІДОМЛЕНЬ ТА РЕФЕРАТИВ

1. Становлення історії реабілітації як частини історії медицини.
2. Внесок Гіппократа в становлення реабілітації.
3. Внесок римських учених-лікарів у розвиток реабілітації.
4. Філософські погляди давньогрецьких лікарів-реабілітологів.
5. Діяльність та внесок у реабілітацію Амбруаза Паре.
6. Медична освіта та створення цехів медиків у середньовічній Європі.
7. Перші медичні заклади в Китаї, лікарсько-гімнастичні школи.
8. Перші видатні праці з професійних захворювань.
9. Розвиток експериментальної медицини з елементами реабілітації.
10. Допомога пораненим у козацькому війську.
11. Формування центрів медичної культури.
12. Розвиток цехової медицини.
13. Виникнення та становлення лікарської гімнастики.
14. Внесок Фуллера в розвиток фізичної реабілітації.
15. Вплив праці Ж. Тіссо «Медична та хірургічна гімнастика» на розвиток реабілітації.
16. Внесок А. Галера в розвиток реабілітації.
17. Протистояння поглядів Штала та Гофмана.
18. Перші творці наукової клініки.
19. Внесок П. Лінга у розвиток реабілітації.
20. Виникнення механотерапії як одного із реабілітаційних методів.
21. Історія відкриття кабінетів фізіотерапії.
22. Розвиток реабілітації та спортивної медицини в Україні.
23. Внесок українських учених-медиків у розвиток реабілітації.
24. Відкриття навчальних закладів в Україні зі спеціальності "Фахівець фізичної реабілітації".



## СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

### Базова

1. Історія медицини і медсестринства : навч. посіб. / Л. Ф. Луцик, В. Р. Малюта, В. І. Мельник, О. Г. Григола. К. : ВСВ «Медицина», 2018. 376с. + 32 кольор. вкл.
2. Мухін В.М. Фізична реабілітація : підручник. Вид. 2, пер. та доп. К. : Олімпійська література, 2005. 470 с.
3. Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Т. Бойчук, М. Голубєва, О. Левандовський, Л. Войчишин. Л.: ЗУКЦ, 2010. 240 с.
4. Порада А.М., Солодовник О.В., Прокопчук Н.С. Основи фізичної реабілітації. К.: Медицина, 2008. 246 с.
5. Примачок Л. Л. Історія медицини та реабілітації : навч. посіб. / Л. Л. Примачок. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 104 с.

### Допоміжна

1. Відновлювальні засоби працездатності у фізичній культурі і спорті / Ячнюк І. О., Воробйов О. О., Романів Л. В., Ячнюк Ю. Б., Марценяк І. В., Білик Р. Р. : підручник. Чернівці: Книги – XXI, 2009. 432 с.
2. Епифанов В.А. Лечебная физическая культура и спортивная медицина : учебник. М.: Медицина, 1999. 304 с
3. Маліков М.В., Сватсьєв А.В., Богдановська Н.В. Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Запоріжжя: ЗДУ, 2006. 227 с.
4. Олефиренко В.Т. Водолечение. 3-е изд. М.: Медицина, 1986. 286 с.





5. Приходько В.С., Пархоменко Л.К. Лечебная физическая культура в клинике детских болезней. Л.: Медицина, 1980. 252 с.
6. Серебряна Л.А. Реабилитация больных с патологией органов пищеварения. К.: Здоров'я, 1989. 168 с.
7. Спортивная медицина: Учеб. для ин-тов физ. культ. / Под ред. В.Л. Карпмана. М.: Физкультура и спорт, 1987. 304 с.
8. Справочник по детской лечебной физкультуре / Под ред. М.И. Фонарева. М.: Медицина, 1983. 360 с.
9. Страковська В. Л. Лечебная физкультура в реабилитации больных и детей группы риска первого года жизни. Л.: Медицина, 1991. 160 с.
10. Тарасов О.Ф., Фонарев М.И. Реабилитация при детских болезнях. Л.: Медицина, 1980. 232 с.
11. Фізіотерапевтичні та фізіопунктурні методи і їх практичне застосування : навчально-методичний посібник / Самосюк І.З., Парамончик В.М., Губенко В.П. та ін. К.: Альтерпрес, 2001. 316 с.

### **Інформаційні ресурси**

1. Документи – МОЗ України: веб-сайт: <http://www.moz.gov.ua>
2. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75): веб-сайт: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>.
3. Основи фізичної реабілітації: веб-сайт: <http://ep3.nuwm.edu.ua/4070/>
4. Примачок Л. Л. Історія медицини та реабілітації: веб-сайт: <http://ep3.nuwm.edu.ua/3876/>
5. Робоча програма з навчальної дисципліни «Історія реабілітації»: веб-сайт: <http://ep3.nuwm.edu.ua/11628/1/08-02-07.pdf>